

De duale samenleving volgens het Planbureau

Luc Vanneste

Nationaal secretaris ABVV-Textiel

Het Planbureau heeft een studie gemaakt over delokalisatie. Het is een stevige kanjer geworden. De studie werd voorgesteld op een prestigieuze dag, in een splinternieuw hotel van de Europese wijk in Brussel. Voor 6.000 frank inschrijvingsgeld gaat men natuurlijk niet naar één of andere volkszaal. Onder de sprekers waren onder meer minister Wathelet en Michel Hansenne, directeur-generaal van de IAO. Maar ook vakbonden en patroonsorganisaties konden er hun mening kwijt. De secretaris van de Europese textiel-, kleding- en ledervakbond, Patrick Itschert, zorgde voor een opgemerkte repliek. De tijd dat de vakbonden zich verslikten in protectionistische slogantaal behoort duidelijk tot het verleden. Spijtig dan ook dat het Planbureau van de idee van sociale clausules zo'n karikatuur maakt (blz. 312).

Dat aspect is echter niet zo belangrijk. Ik ga er niet verder op in en laat ook de studiedag voor wat hij was. Het is de studie zelf die alle aandacht verdient. Het is immers tegelijk een degelijk werkstuk en een gevaarlijk politiek wapen. Het Planbureau is niet zomaar een studiebureau. Niet voor niets staat als uitgever vermeld: Diensten van de Eerste Minister - Ministerie van Economische Zaken. Het Planbureau is op zijn minst een sturend orgaan. En de richting die de studie uitwijst, dreigt toch flink wat mensen overboord te zwieren. De auteurs mochten dat ook wel eens expliciet stellen. Blijkbaar dekken zij dat aspect van hun werkstuk echter liever toe.

Verdiensten

Het boek heeft in elk geval de verdienste het bestaande materiaal bijeen te brengen. Over delokalisatie wordt dikwijls gedebatteerd zonder veel feitelijke kennis. Het Planbureau heeft zich trouwens niet beperkt tot verzamelen, het heeft ook zelf bronnen aangeboord. Interessant is bij-

voorbeeld de enquête bij de Belgische diploma-tieke posten. Ook de vakbonden en patroons-organisaties werden aangesproken om cijfer-materiaal aan te reiken. Het is belangrijk om daarop verder te kunnen werken. Het Planbu-reau moet zelf toegeven dat de kennis nog altijd te beperkt is. Positief is verder de relativering van het verschijnsel delokalisatie. Het is heus niet zo erg verspreid als wel eens gevreesd wordt. De omvang van de delokalisatie in de kledingsector is voor die sector en vooral voor de mensen die daarmee hun brood verdienen dramatisch. Maar voor het geheel van de economie valt het alle-maal nogal mee. Die relativering op zich is be-langrijk. Paniek is meestal een heel slechte raad-gever. Het grootste deel van de handel gebeurt gewoon nog altijd binnen Europa. Hierbij komt dat de westerse landen zelf nog meer uitvoeren dan invoeren. Om te verwijzen naar een sector die aan de confectie verwant is: de textiel reali-seerde in 1992 een recordoverschot op de han-delsbalans van 73,1 miljard frank.

De theorie

Het Planbureau werkt vanuit een theorie. Dat is op zich niet zo erg; wellicht zelfs onvermijde-lijk. Maar het moet er wel voor oppassen dat de cijfers niet door de theorie worden gemanipu-leerd. En daarvan is één reuzevoorbeeld te vin-den: de diamant. Aan de ene kant geeft het Planbureau toe dat de diamantsector tussen 1961 en 1982 ongeveer 15.000 arbeidsplaatsen verlo-ren heeft. Het ging om wat het noemt delokalisa-tie in enge zin: stopzetting van de activiteit in België omwille van de loonkost en te streng be-vonden sociale regels. Maar aan de andere kant spreekt hetzelfde Planbureau van een ruim-schootse compensatie van het initieel verlies (blz. 23). Tussen 1982 en 1992 gingen er ongeveer 4.000 plaatsen verloren, maar er kwamen onge-

veer 7.000 plaatsen bij voor zelfstandigen en bedienden. De conclusie dat dit neerkomt op een winst van 3.000 gaat natuurlijk maar op als men abstractie maakt van de verliezen in de periode ervoor. En het is precies die conclusie die het Planbureau trekt. Het Planbureau verdedigt trouwens in het algemeen de theorie dat de verliezen aan - laaggekwalificeerde - arbeidsplaatsen gecompenseerd moeten worden door het creëren van nieuwe soorten - hooggekwalificeerde - jobs. Het Planbureau moet in dat licht gewoon een overschot kunnen aantonen. En dus manipuleert het de cijfers...

Ik heb al opgemerkt dat de opvallendste conclusie van het rapport is dat de delokalisatie niet mag overschat worden. Het verschijnsel zou beperkt zijn tot slechts 6% van de invoer van nijverheidsprodukten van de Bleu. Er wordt aan toegevoegd dat het dan gaat om delokalisatie in enge zin. Delokalisatie gebeurt ook door bedrijven die willen uitbreiden en/of diversifiëren. Die delokalisatie in brede zin gebeurt op grotere schaal, maar gaat niet ten koste van het bedrijf in het moederland. Integendeel, een gedeeltelijke delokalisatie kan zelfs een redding betekenen voor het bedrijf in het moederland. Delokalisatie in brede zin is fundamenteel verschillend van delokalisatie in enge zin. Delokalisatie in brede zin redt tewerkstelling, delokalisatie in enge zin breekt tewerkstelling af. Wanneer men delokalisatie zo verengt, dreigt men echter wel één en ander te verdoezelen: heel veel confectiebedrijven die delokaliseren houden in ons land nog een ateliertje open. Dit moet de speciale bestellingen of de bijbestellingen uitvoeren. Wat overblijft in ons land leeft dan in zekere zin door het grote bedrijf in een lage loonland. In de definitie van het planbureau is dit geen delokalisatie in enge zin; het zit niet in de 6%! Maar het kan gaan om een bedrijf dat afslankt van bijvoorbeeld 100 tot 20 man. Als er dan ook nog enkele nieuwe functies - hooggekwalificeerde uiteraard - bijkomen, zou men zelfs moeten juichen! Alleen rekent men dan verkeerd, net zoals in het voorbeeld van de diamant. Men hoeft de delokalisatie zeker niet te overroepen, maar het verschijnsel onderschatten is ook niet wenselijk. Het Planbureau maakt het echter nog bonter.

De theorie ontspoord

Het Planbureau constateert niet alleen dat de delokalisatie (in enge zin) eigenlijk niet zo erg verspreid is. Het verschijnsel wordt zelfs positief beoordeeld. Want het is niet de delokalisatie die werkloosheid veroorzaakt. De bedrijven zijn er toe verplicht omwille van competitiviteitsredenen. In die visie is de werkloosheid louter een gevolg. De delokalisatie is dan ook een voorwaarde om wat er hier overblijft levensvatbaar te houden. En dat moet het meest gespecialiseerde zijn. Het Planbureau vindt dan ook de regeringsmaatregel om de patronale bijdragen te verlagen nefast. Zo houdt men kunstmatig het minst competitieve hier, remt men de produktiviteit (blz. 42). Het Planbureau pleit blijkbaar voor een internationale arbeidsherverdeling, waarbij het meest geavanceerde in het westen blijft. De rest, het arbeidsintensieve deel, mag naar de lage loonlanden. Dat is een bekend pleidooi natuurlijk, maar het Planbureau zou dan wel niet mogen verdoezelen dat dit ook een pleidooi is om de werkloosheid bij ons nog groter te maken. Wie het arbeidsintensieve zo veel mogelijk wil wegwerken naar de lage loonlanden, wie de produktiviteit ongeremd hoger wil krijgen, pleit voor schrapping van banen. Want zelfs delokalisatie in ruimere zin kost duidelijk banen. Op één plaats wordt dit bijna met zoveel woorden toegegeven: "Men moet alle vormen van expansie in het buitenland aanmoedigen, zo nodig ook de gedeeltelijke delokalisaties, ..." (blz. 309). En voor wie uit de boot valt: "Er moeten formules worden gevonden die een behoorlijk inkomen verzekeren voor de personen die, omwille van hun geringere produktiviteit, uit een onbeschermd sector werden afgestoten en voor hen die er nog slechter aan toe zijn. Er moet een actieve inkomensherverdeling worden georganiseerd" (blz. 310).

Voor het Planbureau hoeven de patronale bijdragen helemaal niet verlaagd te worden. Het lijkt veeleer te verkiezen dat laag geschoolde werklozen een hogere uitkering krijgen. Het Planbureau lijkt op die manier duidelijk aan te sturen op een duale samenleving. Het raadt eigenlijk af nog verder te vechten tegen langdurige werkloosheid. Exporteer het werk van laaggeschoolden en zorg ervoor dat ze nog een inko-

men hebben. Dat is de echte beleidslijn van het Planbureau. Het Planbureau heeft het opgegeven. Ik beweer niet dat dat helemaal onbegrijpelijk is. Er zijn er wel meer die niet meer geloven in volledige werkgelegenheid. Maar dat moet dan maar luidop gezegd worden. En liefst zegt men er dan bij hoe men de werkloosheid zal blijven financieren.

Conclusie

Ik heb het boek een degelijk werkstuk en een gevaarlijk politiek wapen genoemd. Ik blijf daarbij, hoewel over dat 'degelijke' een donkere

schaduw hangt. Dat er nog heel wat cijfers te sprokkelen vallen, is niet zo erg. De aanzet is gegeven. Erger is dat men te ver gaat in het relativeren. Ik vind dat de opdracht niet verder uitgevoerd moet worden door het Planbureau. Het neemt zijn eigen onderzoeksobject zo weinig ernstig dat het er dreigt over te kijken. Het vergaloppeert zich trouwens op politiek vlak. Het desavoueert de regeringspolitiek: het verlagen van patronale bijdragen zou nefast zijn. Maar het werkt vooral naarstig aan een duale maatschappij.